

GULDGÅSEN udgives af Lokallhistorisk Forening for Vordingborg og bliver sponsoreret af Lollands Bank
Tryk: Steen Olsen, Mern
Ansvarshavende redaktør: Povl Erik Thomsen, 20 64 73 93, povlerik@hotmail.com

B

Lokallhistorisk Forening for Vordingborg har til formål at vække og nære interesse for egnens historie og støtte Lokallhistorisk Arkivs arbejde.

Guldgåsen udkommer fire gange om året. Bladet udsendes til medlemmer og fremlægges på biblioteker og lignende steder.

Bestyrelse:

Brian Devantie (formand)	55373886
Niels P. Christensen (kass.)	55375825
Viggo Zuschlag (sekr.)	55371428
Leif Pedersen	55345260
Povl Erik Thomsen (red.)	20647393
Grethe Langesøe Wich (suppl., slægtsforsk.)	55374120
Poul Nielsen (suppl.)	55375650

Få overskud i hverdagen til sjove ting som lokalhistorie...
- skift til en lokal bank

Måske kan du få råd til lidt ekstra i hverdagen ved at skifte bank?

Kontakt en af vores lokale kunderådgivere for et uforpligtende møde.

Lollands Bank er for dig som f.eks. har brug for billån, boliglån, forbrugslån, og anlægslån samt pension, forsikring, opsparing og investering.

Hør mere i en af vores filialer,
ring på tlf. 54 92 11 33 eller klik
ind på lollandsbank.dk

 Lollands Bank
Noget for pengene

Guldgåsen

Nr. 4, 26. årg.
December 2014

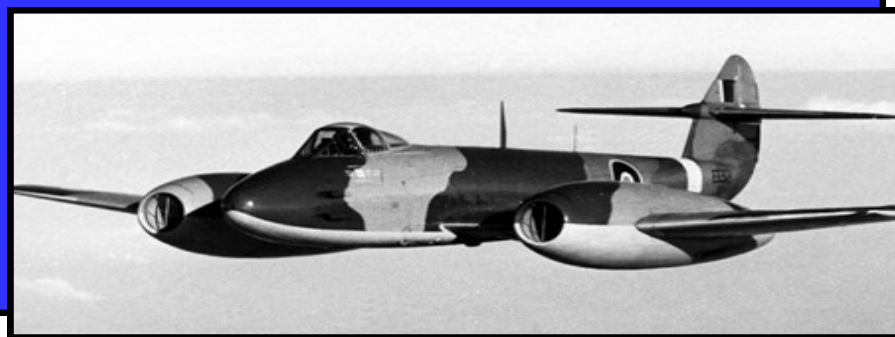
SKYTTE LARS

DANMARKS VÆRSTE OG BEDSTE KRYBSKYTTE

ERIK RASMUSSEN

JAGERPILOT MED HØJDEREKORDER

Lokallhistorisk Forening for Vordingborg

GLEMT DEPOT

FARLIG OPRYDNING VED MASNEDØFORTET

Erik Rasmussen – militærflyver

Af Viggo Jacobi Zuschlag.

Forældre

I vores lille serie om "Luftens vovehalse" fra Vordingborg er vi kommet til Erik Rasmussen, som var en kendt vordingborger. Hans far, Morten Rasmussen, var født i Tillitse sogn ved Nakskov i 1868. Hans mor, Marie Hansen, var født i Flintinge på Lolland. Det var gårdmandsfolk fra den lollandske "plutte".

Morten var en opvakt ung mand, som i 1888 tog lærereksamen fra det nys åbnede Vordingborg Seminarium og dermed startede en lang karriere i skolens tjeneste. Han blev lærer ved Masnedsund Kommuneskole i 1891 og i 1931 overlærer ved Skolen på Kirketorvet. Han havde en stor berøringsflade til det omgivende samfund og var en kendt mand i byen. Familien boede på Kirketorvet i tjenesteboligen, mens faderen var leder af skolen.

Sønnen Erik - skolegang og uddannelse

Erik Rasmussen blev født i 1903 i hjemmet i Masnedsund og døbt i Vordingborg Kirke. Hans første skolegang var på Masnedsund Skole, som på dette tidspunkt var en byskole, hvor mange fædre var fiskere, slagteriarbejdere eller medarbejdere ved D.S.B.

Efter realeksamen 1918 blev han ingeniørelev på Orlogsværftet, ingeniørkadet i 1921 og søløjtnant i 1925. Allerede på dette tidspunkt var han overflyttet til Marinens Flyvevæsen for at blive pilot. Han gennemgik søværnets flyveskole 1926-27 og gjorde derefter tjeneste som flyvebådsfører ved søværnet.

Engageret og beundret pilot

Han blev hurtigt kendt som en dygtig pilot med såvel flyve- som navigationsmæssige evner udover det sædvanlige. Under den første verdenskrig kom der gang i brugen af flyvemaskiner, og udviklingen af modeller og motorer gik stærkt. Også Danmark deltog - særligt efter krigen - i udviklingen af et flyvevåben, også indenfor marinen skete der noget. Erik Rasmussen deltog meget engageret i denne udvikling. De første ti år af sin flyvertilværelse fløj han ustandselig ind i møder med dramaet. Allerede som elev på Dankokjageren måtte han på sin fjerde solotur "stå af"; maskinen var kommet i brand, og Erik reddede sig ned med faldskærm. Han var chef for luftmarinestationen i Ringsted fra 1930 til 1933, deltog i forskellige flyvearrangementer, var på studieophold i England hos R.A.F., deltog i grønlandsekspeditioner, i flyvebådsforbindelsen mellem Danmark og Reykjavik og meget mere kunne nævnes. Overalt blev han beundret for sine evner både som pilot og som chef.

Stolt borgerfruens borgerflok
smukt træder menuetten.
Skønt borgerne har sorger nok,
de sidder dog på Retten.
Dér rettes ved et galgenspil,
hver lille tyv og hør'kvind'.
Så lægger ingen mærke til
lidt rænkespil og storsvindel.

Se: Stodderkongens bandebørn
de snyder og de raner.
Og bjørnetræk'rens lille bjørn,
får også slemme vaner.
En gøglertrup optræder snildt,
de spjætter og badutter.
Og høns og ravne skriger vildt,
i flok om troldemutter.

I stykket var der sneisevis
af flotte stjerneroller
så skulle alle have pris,
vi næppe tiden holder.
Og jeg vil gerne vise takt,
og glemm' en enkelt smutter.
Så: Det er sket med sidste Akt.
Og hermed visen slutter.

Borgerspil
15-16-17. & 21-22-23. august 1986

Forfatter og instruktør: Niels Andersen
Instruktørassistent: Karsten Kroman
Medvirkende: Borgere og godfolk fra Vordingborg og omegn
Arrangør: Vordingborg Amatørscene

Guldgåsen

ønsker alle sine læsere

EN GLÆDELIG JUL OG ET GODT NYTÅR

Foreningens adresse:

Lokalhistorisk Forening for Vordingborg, Jørgen Roedsvej 8, 4760 Vordingborg
e-mail: hebri@mail.dk

Vordingborg Lokalhistoriske Arkiv

Lokalarkivet og arkivleder: Else Gade Gyldenkerne, tlf 55363817,
e-mail: lokalarkivet@vordingborg.dk

Lokalarkivet har til huse i KulturArkaden på Sydhavnen i Vordingborg.

Åbningstider: Tirsdag 10 - 16 ellers efter aftale med arkivaren.

I arkivets læserum og lokalsamling er der åbent i bibliotekets almindelige åbningstid

Borgspillet 1986 - "Prins Jørgen"

Alex Pedersen fra Nyråd skriver til Guldgåsen: Jeg har læst septembernummeret af Guldgåsen med stor interesse – ikke mindst Brian Devantiens artikel, Prins Jørgen – et borgspil. Jeg var blandt de mange amatørskuespillere, der deltog dengang. Jeg måtte beundre instruktøren, Niels 'Vandrefalk' Andersen, blandt andet for hans evne til at lære vore navne. Jeg mødte ham flere gange efterfølgende, og mit navn var stadig på hans lystavle. Det var til stor inspiration at være med under en så kyndig instruktør.

Til "tredie halvleg", afslutningsfesten for deltagerne, skrev jeg en lejligheds-sang på melodien til "Menuetten af Elverhøj". Gennem ni strofer blev den et ret dækkende referat af oplevelserne. Hermed skal en særlig tak rettes til de mange, der bidrog til, at dette store arrangement kunne gennemføres.

Lejlighedsang ved afslutningsfesten 1986

Af Alex Pedersen:

Vort borgspil her i Vordingborg har været så succesfyldt. Kun handelsstanden viste sorg: Man følte sig så beskyldt. For boderne, hvis hylder stod beredte til lidt småkram, ku' ikke give overskud. Og det var jo godt nok'n skam.

Niels Andersen, vor instruktør, forstår at svinge pisken: "Vis disciplin, stå ret, stå rør, og følg min mindste hvisken. Jeg alles navne huske ka' de sidder på lystavlen, og skulle nogle luske a', så vælter hele gavlen".

Kostumer sku' jo også sys, det klared' costumie'en. En kofte, vest og kalvekrøs, - jo, alle gik skam te'en. For Asta kan jo alle ting, det hele uden slingren. En dag hun stak skam flere sting igennem pegefingren!

Så dragten på, og ret den til, nu er det tid til sminkning. En maske fin, med maskesmil, bli'r lagt ud'n spor forsinking. Parykken får lidt pudderstøv, man ser sig lidt i spejlet: Vil man mon virke muddersløv, er det mon helt forfejlet?

Prins Jørgens Garde fornemt går med march og flot honnørtrut. Prins Jørgen selv sin velkomst får, seks kugler bli'r kanonskudt. Og skudt bli'r mangelen kæk gardist af drilske fjantetøser. Borgmesteren, han får et "PIST". Hurra for vor' suffløser.

Og mesteren i Borgen kan skam taler li' at holde, så snapsen den bli'r ganske varm, og grisetærne kolde. På versefødder lister han, men ord'ne om han bytter, så næppe ret forstå ham kan, hvis ikke godt man lytter.

Også tid til kærlighed

Omkring 1930 traf han Else Marie Brorsen; hun blev født i 1908 som datter af trælasthandler Phillip Brorsen fra Vordingborg. Brorsenfamilien boede i villaen på hjørnet af Nyrådsvej og Solbakkevej. Hun var en overordentlig veluddannet kvinde, som matchede Erik Rasmussen fuldt ud. Forholdet mellem de to unge udviklede sig, og i 1932 giftede Erik sig med Marie. Vi, der boede i den østre ende af Vordingborg, oplevede her i begyndelsen af trediverne adskillige gange en luftjager komme ind over byen, cirkle rundt over villaen på Nyrådsvej, mens den udførte forskellige former for kunstflyvning.

Også en måde at charmere en kvinde på

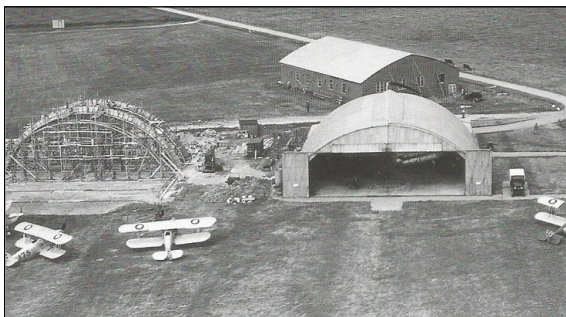
Vi vidste udmærket, at det var Erik Rasmussen, der hilste sin dame fra luf-

Her ses en Hawker Dankok. Det var med denne flytype, Erik Rasmussen i 1935 satte højderekord - (*Danske marineflyvere*)

ten på denne meget utraditionelle måde. Det må formodentlig have gjort et stort indtryk på hende. I øvrigt vendte han fremover ofte tilbage til Vordingborg og besøgte slægt og venner.

Desværre fik Marie i 1933 en hudlidelse, som slog hende ihjel, og det gjorde Erik til enkemand. Han blev først gift igen i Slagelse i 1942 med Grethe Hansen født i 1915 samme sted.

Luftmarinestation Aunø under opbygning
(Historien om Flyvevåbnet)

En spændende karriere

Udviklingen i flyvevåbnet var stor i årene 1930 til 1950. Erik Rasmussen prøvelføj selv adskillige af de flytyper, som blev købt i udlandet eller bygget på licens herhjemme. Han satte nordisk højderekord i 1935 med 11.050 meter i en Dankok luftjager. I 1937 til 1940 var han chef for den nyoprettede flyveplads Avnø, hvor adskillige jagerfly

var stationeret. Som bekendt fra besættelsehistorien ødelagde tyskerne den 9. april 1940 det meste af det danske flyvende materiel og overtog derefter ledelsen af pladsen.

Højderekord i Danmarks første jetjager

Omkring 1949 rejste han til England for at blive indført i Meteor jetjageren,

Flyvestation Aunø som den ser ud i dag
(V. Zuschlag)

som Danmark havde anskaffet nogle stykker af. Det var en nyskabelse i luft- rummet, at propelløse maskiner vandt frem - også på det civile område. Erik Rasmussen blev udvalgt til opgaven, selvom han efterhånden var en midaldrende pilot. Han fløj den første Meteor til Danmark i 1949 og blev meget for-

Forskelligt

Filmrullesagen – en opdatering

Arkivleder Else Gade Gyldenkærne fortæller: Måske husker de ærede læsere af Guldgåsen, at lokalarkivet efterlyste oplysninger om nogle mystiske filmruller med klip fra livet i Vordingborg omkring 1915-1920.

De blev fundet på et loft på Sankelmærksvej, og via arkivet endte de på Det danske Filminstitut. Rullerne var i meget dårlig stand og samtidig af et materiale, der kan selvantænde, så det krævede ekspertise at arbejde med dem. Desværre lød meldingen fra filminstituttet, at det ikke kun var tilstanden, der var dårlig, men også den oprindelige kvalitet. Billederne var uskarpe, faktisk i en grad, så instituttets medarbejder gætter på, at der er tale om fraklip fra en film.

Det er imidlertid ikke kun filmens indhold, der er en gåde, men også oprindelsen. Hvem har i sin tid opsamlet disse filmstumper, og hvem har lagt dem på loftet? Vi bragte derfor en efterlysning i Guldgåsen, men der er tilsy-

neladende ingen, der kender den rette sammenhæng.

Status er altså, at de brandfarlige filmruller er kommet i sikre hænder på filminstituttet, og de få still-billeder, der kunne bruges fra filmen, har arkivet fået digitalt. Hvor de stammer fra, forbliver til gengæld en gåde.

Foredragsaften i KulturArkaden

Den 9. oktober havde Lokalhistorisk Forening besøg af museumsinspektør Dorthe Wille-Jørgensen, som fortalte om sin nys udgivne bog, "Kongens Borg, Vordingborg".

Det blev en spændende aften for de ca. 80 tilhørere, der var mødt op;

Dorthe Wille-Jørgensen evner at fortælle malende og engageret og gav derfor forsamlingen en virkelig god oplevelse.

fandt både maskine og ejer. Axel ville have 11.000 kr. for maskinen, men Onni fik den pruttet ned til 9.000 kr., og derefter var handelen klar.

Sidste tur i 1980

Maskinen kom med hjem til Midtjylland, hvor den blev passet og plejet på det bedste. Der blev indrettet en lille startbane, og så var det ellers i luften. Onni fløj ca. 800 timer med maskinen, den længste tur var til Frederikshavn. Det var jo småt med kort og kompas, så Onni måtte holde godt øje med kendetegn m.m. på landjorden. I 1980 fløj han den sidste tur, - men maskinen har han altså ikke solgt. I øvrigt havde han lært at flyve af den nok så bekendte Morian Hansen, en førsteklases læremester.

Det er jo kun en lille maskine: vægt 167 kg, rækkevidde ca. 400 km og højeste hastighed 100 km i timen, alt efter vejrliget. Der var, hvad der krævedes og ingen luksus.

Trods sin høje alder kan motoren stadig startes, hvilket også sker, når gæster og andet godfolk ser på, men da vi var der, ville den ikke samarbejde. Det var fantastisk at høre Onni berette om sine oplevelser i luften, hans fællesskab med andre piloter; alle var besjælet af kærlighed til livet i luften og til deres kære maskiner.

Den aldrende pilot her ved Ringsted skal have rigtig mange tak for at have brugt tid på os. Vi ønsker ham mange gode år sammen med Axels hjemmebyggede maskine fra Vordingborg.

Her er den så. Hans Axels selvbyggede maskine stadig i fin stand

troelig med maskinen. Det vakte opsigt, at han i 1950 over København i en Gloster Meteor nåede op i 13.716 meters højde. Udenfor cockpittet var der helt ned til minus 65 grader.

Erik Rasmussen satte i 1950 en ny højderekord med en Gloster Meteor (Danske marineflyvere)

Topposter i flyvevåbnet

Fra 1962 var der kun ét flyvevåben i Danmark, og Erik Rasmussen besatte forskellige topposter i ledelsen. Også ambassadetjeneste i Washington og Ottawa varetog han en overgang. Henimod sin pensionering var han kommandørchef i nathovedkvarteret i Oslo - i sandhed en flot afslutning på en smuk karriere i flyvningens tjeneste.

Han modtog naturligvis flere ordner, deriblandt Kommandørkorset fra det danske hof.

Eftermæle

Hans eftermæle i Dansk Bibliografisk Leksikon ser således ud: Rasmussen var en fremragende flyver og forstod at følge med den meget hurtige tekniske udvikling, som flyvningen gennemgik 1930-50. Han havde et behageligt væsen, der kombineret med stor faglig viden gjorde ham velegnet til som koordinator og administrator at være med til at bygge et selvstændigt flyvevåben.

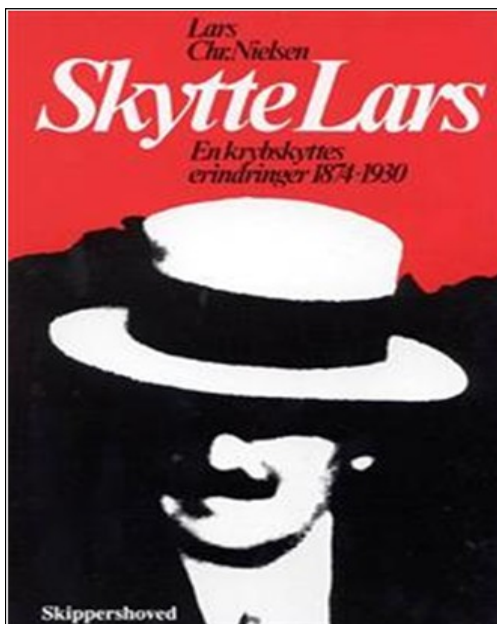
Han døde den 21.11.1972 efter nogen tids sygdom, og hans urne blev nedlagt på Hellerup Kirkegård.

Atter et eksempel på en vordingborger som runden af den gamle kongeby blev agtet og æret - endog udenfor Danmark.

Kilder: Dansk Biografisk Leksikon, Google, Marineflyverforeningen, Lokalarkivet i Vordingborg, Wikipedia, Donald Thestrup, Svend Brorsen. Historien om Flyvevåbnet.

Danmarks værste og bedste krybskytte

Uddrag af bogen "Skytte Lars" redigeret af Brian Devantie

"Bogen handler om mig selv. Jeg vil uden omsvøb fortælle om mine oplevelser som krybskytte. Om min tid som jagtbetjent, da 15 syd- og midtsjællandske godser i fællesskab ansatte mig til at forfølge mine tidligere jagtfæller. Da jeg fik værtshus i Næstved, en af byens værste snasker, og om mine kærlighedsforhold, som ikke alle har været helt blide. Og da jeg så igen måtte tage fat på min gamle profession som krybskytte på Sjælland og i Jylland. Her er altså Danmarks værste og bedste krybskyttes livsroman. Ærbødigt Skytte-Lars"

Skytte Lars' erindringer

Danmarks mest berygtede krybskytte, Skytte Lars, med det borgerlige navn Lars Christian Nielsen døde på Vordingborg Sygehus i året 1932. Efter at have læst

hans erindringsbog "En krybskyttes erindringer", som indeholder en masse spændende detaljer, må man konstatere, at der næppe har været mere end to stille stunder i hans liv: den dag han blev født, og den dag han sov ind.

De sidste år af sit liv tilbragte Skytte Lars hos et nært familiemedlem, købmand Carl Olsen, der påtog sig at renskrive hans erindringer.

Skytte Lars, der siden sin barndom havde ført en omtumlet tilværelse altid på kant med loven og naturligvis med ejerne og skytterne på de store herregårde, hvis skove og arealer i nattens timer var hans arbejdsplads, havde logi i Strandgården i Vordingborg hos sin halvbroder, købmand Carl Olsen.

Barndom

Lars Christian blev født i Aversi mellem Næstved og Ringsted den 13. juni 1874. Faderen var kusk, moderen var stuepige på en herregård. Skytte Lars fortæller i sine erindringer, at han tydeligt husker den første klapjagt, han deltog i. En af greverne fik øje på ham og spurgte: "Hvem er den lille dreng. Han er for lille til klapjagt". Da han fik mine forældres navne, gav han mig imidlertid to kroner, formentlig fordi min mor havde tjent hos ham.

En af "Luftens Helte" fra Vordingborg spørger igen

Af Viggo Jacobi Zuschlag

Tur til Midtsjælland

En af de sidste dage i september var Guldgåsens udsendte en tur i det midtsjællandske. Det var det skønneste vejr med høj himmel, og varme, ro og fred hvilede over det flade landskab her tæt ved den sjællandske købstad, Ringsted. Vi søgte en bestemt person, som vi havde fået forbindelse med gennem Niels Erik Truelsen, og ved hjælp af diverse navigationsredskaber fandt vi frem til et dejligt hus med nyslåede græsplæner, fine blomsterbede og gode store udbygninger.

Ejeren af Hans Axels gamle flyvemaskine, Onni Hiltunen

Onni Hiltunen køber Axels maskine

Beboeren stod klar på gårdspladsen og viste os ind i et større udhus, der lignede en hangar. Og - der var den så: en selvbygget maskine gjort af Hans Axel i Vordingborg stod flot med snuden imod den lille startbane omgivet af værktøj og så denne lugt af benzin. Foran motoren stod vor vært, Onni Hiltunen 77 år, og var klar til at fortælle. Han var kommet til Danmark under 2. Verdenskrig og var så blevet dansker med det hele. Han havde fundet ud af, at Hans Axel havde en flyvemaskine til salg og begav sig derfor til Skovlunde og

godt ud omkring gravens midte, hvorimod vi langs skrænterne hele tiden skulle arbejde med største forsigtighed, da vi stadigvæk ikke vidste noget om, hvad tyskerne havde smidt i graven i 1945.

Efter 5 dages gravning nærmede vi os så endelig med stor spænding gravens bund. - Nu var der kun ca. 1 m tilbage.

Vi havde indtil da kun fundet en del pigtråd samt personlig udrustning såsom håndvåben, gasmasker, ammunition og stålhelme, hvoraf den ene havde et skudhul. Man har givetvis sat den ud i vandet og skudt til måls efter den.

Hvis der overhovedet havde været tale om sprængstoffer, så måtte vi nu være meget tæt på, og det var naturligvis med stor spænding, at vi tog fat på den sidste del af gravearbejdet. Heldigvis fandt vi ikke hverken bomber, torpedoer eller granater, men nogle rådne kasser, der indeholdt sprængstoffet trotyl, der er ganske ufarligt med mindre det antændes ved hjælp af en detonator.

Vi kunne således ånde lettet op og læsse alt, hvad vi havde fundet på lastvognen og aflevere det på kasernen i Farum, hvor vi med god samvittighed kunne aflægge rapport til adjudanten og så ellers glæde os over, at vi sammen havde haft nogle spændende dage i Vordingborg – trods regnen.

Udsigt mod nordvest. I baggrunden ses de nu nedlagte møller og det lille kraftværk.
foto google

Barndommen var hård for Lars, der allerede som 8-årig kom ud at tjene. Det foregik med daglige tæsk, kun én gang om ugen var der tilladelse til at besøge forældrene, og som han skriver: "I kan tro, ens lille barnehjerte bliver hærdet." Skolen skulle også passes, men lektierne overkom han ikke, og det betød ofte eftersidning og var ensbetydende med, at han kom for sent hjem til arbejdet. Skovfogedens kone, hun var ikke af den bedste slags, havde løse næver, der kunne ramme et lille drengesigt. Drengen havde ingen at beklage sig til eller at søge trøst hos; klagede han sig til skovfogeden, vankede der flere prygl, og sagde han det til skolelærer Isak, kom dennes elskede lille rebtamp bare i brug, alt mens det enslydende lød: "Jeg skal sandelig lære dig, knægt". Hans eneste trøst var, at de andre drenge fik samme behandling. En hyrdedrengs sovested var en seng oppe på loftet, og maden var mælkegrød inden turen ud i skoven med køerne.

Hans mor var en godhjertet kvinde, men da hans far ikke altid kunne styre sit

Strandgade i Vordingborg. Skytte Lars boede til leje hos halvbroderen, købmand Carl Olsen, der ses her med kone og børn foran hjemmet. Flere af børnene husker endnu med gru, at der ofte hang rådyr på loftet.

temperament - slet ikke hvis han havde været hos købmanden og fået et par pils - var hun altid på vagt for at forhindre, at han forvoldte børnene skade. Økonomien var skarp, der var ikke meget at rutte med, en halv gris skulle holde hele året.

De første jagter

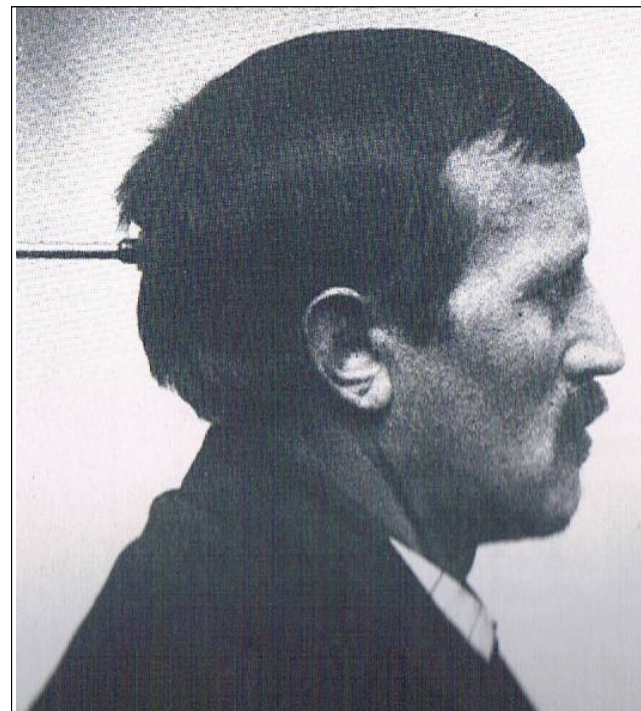
Det var en hård barndom, og måske var det bare tilfældighedernes spil, der førte til, at Lars Christian blev krybskytte. Godsets skytte skulle hvert år sørge for at skyde krager. Denne begivenhed var nærmest som en fridag for drengen, der jo kunne vise skytten nøjagtig, hvor alle rederne var. En dag fandt han og skytten et nyskudt dyr. Med stor interesse iagttog Lars Christian, hvordan skytten med en skarp kniv frigjorde dyret for indvolde med mere, en seance han senere i livet fik meget glæde af. Ved en anden lejlighed ramte skytten en gammel rå, og drengen fulgte endnu en gang med i, hvordan dyret blev gjort klar, men noget overrasket bemærkede han, at skytten trådte på begge dyrets bagben, hvorpå han forsigtigt skar ind til maven og hev to lam ud. Lars stod i høj kurs hos skytten og fik derfor lov til at tage noget af kødet. Det var første gang, han fik den oplevelse at spise godsejermad.

Det blev til en del skiftende pladser. I foråret 1887, da han var tretten år gammel, fik han arbejde i Broksø Skov hos Knud Johansen, der havde en søn og

en datter, og inden længe var han klar over, at det var lykken med det job. Der var kun 3 køer at passe, og alle var flinke.

Ungdom

Som 18-årig forlod Lars Christian Broksø og fik arbejde hos en enke, der havde en del piger ansat. Enken var ikke så pivet med en skilling i ny og næ, og når der var bal i forsamlingshuset, sagde hun til ham: "Se nu bare at komme af sted." Efter ballet var der høj stemning og rige muligheder for at få lidt gensidig hygge. Det endte da også med, at Lars blev stævnet i Næstved Ret og dømt som fader

Skytte Lars fotograferet til forbryderalbummet

til en lille pige. Politimester Salicath, også kaldet Kat, fattede sig bag skranken og brølede: "Er det ham, den hvalp der?" Det var nu en anden, men Lars Chri-

På det tidspunkt ejedes hotellet af en professionel dykker, der havde sin datter til at varetage hotellets daglige drift.

Tidligt næste morgen startede vi med at stedfæste den nøjagtige beliggenhed af den tidligere mergelgrav ved at grave to søgegrøfter i vinkel på hinanden, og det tog ikke lang tid, før vi fandt gravens kanter med det sorte dynd. Vi kun-

Udsigt fra fortet mod Storstrømsbroen - foto google

ne nu med stokke markere graven, der oprindeligt havde haft en diameter på 15-18 m.

Herefter begyndte det egentlige udgravningsarbejde: at tage et lag på 50 til 80 cm ad gangen og så gå arealet igennem med minesøgerne. I starten var dette arbejde meget tidskrævende, fordi arealet langs gravens kanter skulle gennemgås meget grundigt, idet det nok var her, vi ville kunne finde de fleste sager. Dette areal blev dog mindre efterhånden, som vi kom dybere ned i graven. Her havde vi stor hjælp af at følge det sorte lag af organisk materiale, der i tidens løb havde aflejret sig på skrænterne.

Ved hjælp af de mange signaler fra minesøgerne, der rakte ca. 12 til 15 cm ned i den tilfyldte jord, måtte vi med spyd finde ud af den nøjagtige dybde og størrelse af det signalgivende emne, hvorefter vi med spade kunne grave emnet op. Det var et besværligt og langsommeligt arbejde, der blev yderligere vanskeliggjort, fordi vi i den konstante regn måtte gå med de klodsede regnslag. Det opgravede materiale blev lagt op langs gravens kanter for senere tilfyldning.

Efterhånden som vi kom dybere og dybere ned ad gravens kanter, kunne vi danne os et skøn over, hvor dybt hullet var. Således havde vi mulighed for med stor sikkerhed og uden risiko for at støde på noget ubehageligt at grave

ammunition, sprængstoffer og udrustning ned i den dengang vandfyldte mergelgrav. Desværre fik han ikke fortalt rammefolkene, hvilke sprængstoffer det drejede sig om.

Da byggeledelsen bliver oplyst om tyskerens historie, standser man selvfølgelig straks det videre rammearbejde, indtil man får sagen yderligere belyst. Der rettes herefter henvendelse til Sjællandske Ingeniørregiment i Farum, der har stor erfaring i behandling af sprængstoffer.

Da der som sagt ikke forelå nærmere oplysninger om, hvilke sprængstoffer det drejede sig om, måtte man i risikovurderingen gå ud fra de værst tænkelige forhold. Man havde nemlig erfaring for, at tyskerne ofte brugte forsagere (ikke eksploderede bomber og torpedoer) til f.eks. sprængning af broer, hvilket i dette tilfælde kunne have været en af den tyske enheds opgaver. Da der ydermere var mulighed for, at sprængstoffet i disse forsagere kunne være pikrinsyre, der er et meget følsomt og dermed højeksplosivt sprængstof, blev konklusionen på undersøgelserne, at mergelgraven af sikkerhedshensyn skulle tømmes.

I november 1956 var jeg blevet udnævnt til løjtnant af reserven ved Sjællandske Ingeniørregiment og havde i starten af 1957 påbegyndt mine studier til ingeniør. For at skaffe penge til studierne havde jeg tegnet en rådighedskontrakt med regimentet, hvilket betød, at jeg kunne blive indkaldt f.eks. som ferieafløser eller lignende.

Hen på efteråret 1957 blev jeg kontaktet af adjudanten ved regimentet, der spurgte, om jeg var interesseret i at blive indkaldt for at løse denne opgave ved SEAS. Det lød jo meget spændende, så jeg sagde selvfølgelig ja, såfremt det kunne vente en uges tid. Så kunne det blive i min efterårsferie midt i november. Det blev herefter aftalt, at jeg skulle møde en mandag morgen på Farum Kaserne for yderligere instruktion, udtagelse af mandskab og pakning, som adjudanten ville have forberedt.

Først på eftermiddagen kunne jeg så drage mod Vordingborg med følgende udstyr:

En mobil kran med grab, en ingeniørgruppevogn med håndværktøj, en lastbil med ruf og en jeep, en oversergent og en menig som kranfører, tre menige med speciale i at arbejde med minesøger samt to chauffører.

Sidst på eftermiddagen nåede vi så til SEAS i et frygteligt regnvejr, der i øvrigt varede ved resten af vort ophold. Vi tog straks ud til byggepladsen, hvor vi fik hilst på den ansvarlige byggeleder. En flink maskinmester fra SEAS anviste os P-plads på den indhegnede plads samt et lokale, hvor vi kunne bade, klæde om og få tørret vort tøj.

Efter en lang dag kunne vi så endelig tage ind til Masnedsund Hotel, der kunne tilbyde det billigste ophold for os 8 personer; vi havde selv medbragt sengetøj.

stian blev dømt til at betale 40 kr om året, 20 kr hvert halve år forud og 10 kr til barselsgilde. I 14 år måtte han betale. - Vi forlader nu barndommen og sætter focus på hans "virke" som krybskytte.

Skytte Lars nedlægger sit første dyr

Lars Christians far havde en gammel skyder, en riffel til spidskugler, tung som en fugleskydningsriffel, men med den kunne man nok nedlægge et dyr. Dette gav mulighed for at få penge på lommen. Det var aftenen før Helligtrekonger i 1893, dyrene var nemme at se, da der lå et lag sne. Skytte Lars fortæller: "Pludselig stod der et dyr halvtreds meter foran mig. Jeg stod ved en stor pil, listede geværet op og fik sigte. Jeg glemmer aldrig det sekund, hvor skuddet faldt. Ikke kun fordi jeg ramte dyret, men fordi bøssen gav mig sådan en på torsken, at jeg så både sol, måne og stjerner. Jeg rullede noget forslået ned i en grøft."

I tiden, der fulgte, viste Lars sig som den perfekte krybskytte. Mange dyr måtte lade livet, og det gav ham en god skilling. Det at gå på jagt i områder, hvor man ikke måtte være, var også ensbetydende med, at skovfogeder og landbetjente hele tiden lurede bag det næste træ. Der skulle trædes varsomt, ellers vankede der enten øretæver eller bøder.

Familien stiller krav

I året 1895 bliver han gift. Nu skal der flere penge i pungen. Han har fået en ny bøsse, der kan gemmes under frakken, og når han tager af sted til Stenskov, lister han frem og tilbage natten igennem, og så pludselig, mens morgenværet begynder at bryde frem, kommer to dyr springende. Bøssen hæves, og sekundet efter ligger et af dyrene dødt. Ofte er skovfogeden med sit slæng dog tættere på, end man aner, og så bliver det alligevel ikke ham selv, der får dyret.

I årene frem til den tid, hvor Skytte Lars flyttede til Vordingborg, var der ingen godser i hele området, hvor han ikke drev sit spil. Det være sig Gisselfeld, Gavnø, Rettestrup skov, Holmegårds moser, Rønnebæksholm, Hesede skov, Bregentved og Sparresholm. Det er utroligt, hvad denne mand magtede. Det indebar da også en del spjældture samt besøg på diverse politistationer i hele Midt- og Sydsjælland, men han fik samtidig også et godt bekendskab med alle skytter og skovfogeder på de mange godser.

Tiderne skifter

I jagtsæsonen 1904 måtte Skytte Lars indse, at problemerne var ved at stige ham over hovedet. Han havde en masse bøder hængende og valgte derfor at sige ja til et tilbud fra to jagtbetjente, der havde set i øjnene, at Skytte Lars ikke kunne "aflives". De tilbød ham, at de ville foreslå overjæger Frederik Saubrey

Rosenfeldt
foto google

at gøre ham til jagtbejtent. Sådan blev det, og efterfølgende gav overjægeren de respektive godser besked om, at Skytte Lars nu skulle anses for at være en respekteret borger, der for fremtiden deltog i jagten på krybskytter. Han skulle nu være med til

at angive og anholde sine gamle "elever". Det betød røre i hele området. Manden, der på ulovlig vis havde nedlagt så mange dyr, blev nu på en gang deres vagtmand og fjen-

Høvdingsgård - foto google

Gavnø- foto google

Her vises godserne Rosenfeldt, Høvdingsgård og Gavnø - tre af de herregårde, i hvis skove Skytte Lars huserede. På de følgende sider ses Gisselfeldt, Sparresholm, Rønnebæksholm og Bregentved. Også disse godser udsattes for Skytte Lars' natlige togter.

de. Lige bortset fra hele politistyrken, der syntes, det var det bedste, der kunne ske, var mange af en helt anden mening. Rundt om på godserne hos skovfogeder og skytter var der røre. Kunne det være rigtigt, at denne mand nu skulle være ham, der havde kommandoen?

Glemt depot

Et besøg på Masnedøfortet i 1957
Af Henning Gunnar Fält Hansen

Foranlediget af Lokalhistorisk Forenings nylige besøg på Masnedøfortet modtog redaktionen efterfølgende denne spændende historie - kendt af de færreste - fra Henning Fält Hansen. Her bringes til glæde for Guldgåsens læsere beretningen om et glemt depot på Fortet.

I sommeren 1957 havde SEAS planlagt at opføre en friluftstation for et transformerfordelingsanlæg m.m. umiddelbart syd for det eksisterende kraftværk. Forudgående jordbundsundersøgelser havde vist, at man uheldigvis havde placeret stationen lige midt i en tidligere nu opfyldt mergelgrav. Dette betød, at man måtte ramme pæle ned for at nå til fast bund.

Da man herefter riggede en rambuk til og gjorde klar til at ramme de første pæle ned, dukkede en tysk turist op på byggepladsen og fortalte til rammeholdet, at han i slutningen af krigen var stationeret ved SEAS. Herfra skulle hans enhed bevogte Storstrømsbroen og Masnedundsbroen samt betjene de i nærheden etablerede antiluftskys. Han fortalte endvidere, at soldaterne efter kapituleringen den 5. maj 1945, før de drog af sted til Tyskland, kastede våben,

I den efterfølgende tid må han møde op i den ene retssal efter den anden og idømmes bøder på op til 1000 kroner. I juni måned blev bøden på 1000 kroner afsonet i Århus Arrest. Efter en halv snes dage måtte Lars på sygehuset. Det var et dårligt hjerte, der voldte ham problemer og førte til, at han måtte opereres.

Tilbage i arresten fik han det igen dårligt, og som han skriver i sine erindringer, kom der sgu gang i lægens slævere. Han måtte af sted igen med 2 betjente ved sin side. Da han kom til sig selv, troede han, han var havnet på en tosseanstalt. Den ene fulderik efter den anden med delirium lå i sengene på begge sider af ham. Vel hjemme i Vordingborg fik han tilkendt invaliderente og traf en veninde, men desværre var hun heller ikke stærk og døde kort tid efter. Det tog hårdt på Lars, og denne sidste sorg tog modet fra ham.

Skytte Lars dør

Den 27. oktober 1932 døde Lars Christien Nielsen kendt som Skytte Lars på Vordingborg Sygehus. Det eneste, han efterlod, var en gevirsamling og manuskriptet til bogen om Skytte Lars.

Rønnebæksholm - foto google

I denne artikel har jeg - forhåbentlig med forståelse fra forlaget Skippershoved og de ansvarlige for billeder og redigering - plukket mange guldkorn fra bogen "Skytte Lars". - Jesper Laursen, der har gjort et kæmpearbejde med at fremskaffe billeder og oplysninger om alle de personer, der omtales, er ansvarlig for den oprindelige bog. Han sender en tak til familien Olsen og journalist Henning Kørvel, som henledte forfatterens opmærksomhed på det oprindelige manuskript, der lå i en skrivebordsskuffe hos købmand Carl Olsen.

I 1987 overdrog familien manuskriptet til Jagt- og Skovbrugsmuseet.

Skytte Lars' tid som distriktsbetjent, der medførte, at mange af hans gamle venner blev taget og deres nedlagte dyr konfiskeret, stoppede den 20. august 1905. Da han fratrådte sin stilling, var det som en respekteret skytte.

Lars som værtshusholder i Næstved

Skytte Lars overtog en værtshus i Grønnegade i Næstved i 1905 uden de store problemer. Det gav uro i bybilledet, det var lige fra den ene yderlighed til den anden. Nu havde godsejerne givet ham et gæstgiveri for at få lov til at beholde deres dyr. Stedet blev naturligvis døbt "Hjorten".

Det blev et værtshus med megen uro og ballade. Lars konstaterede, at han nu som 31-årig - vant til den friske luft - skulle leve indespærret i et lokale,

Gisselfeldt
foto google

Sparresholm - foto google

hvor man næsten kunne blive beruset af dunsterne. Det var hans hensigt at lave et ordentlig værtshus, og pudsigt nok var alle senge næsten altid belagt. Prisen var 25 øre pr. nat. Lars forlangte alt tøjet af, inden man kunne bruge sengene, men med kvartalsdrankere, nogle med

delirium, var det ofte svært at gennemføre. Han opgav ofte, og lod folk fyldt med utøj bruge sengene.

Hans gamle venner kom af og til på besøg. I selskab med byens bisser var der altid kort lunte, nu var der en chance for at få hævn og dupere samt lave ballade. Lars var klog nok til ikke at drikke med dem. Det var en fordel, når der var optræk til ballade. Den første, der begyndte at spille op, blev elegant og med al den styrke, Lars havde, smidt på porten uden hensyn til, om han ramte den lygtepæl, der stod lige uden for. Efter at have sundet sig en smule kom vedkommende som regel ind igen og satte sig stille ned, som om intet var hændt. Den tur var der mange, der fik, og alle blev hurtigt klar over, at der var kommet en ny og bestemt vært på stedet. Uglen, Krøllen og Majestæten,

Bregentved
foto google

gamle venner fra krybskyttetiden, forsøgte sig en aften. Alle kastede sig over ham på en gang, men det gik ikke, som de havde håbet. Trods det at de alle var temmelig håndfaste, forløb "attentatet" således, at de dagen derpå slet ikke fattede, hvad der egentlig var sket.

Krybskytteriet genoptages

Efter en omtumlet tilværelse i Næstved, forsøg med en restauration i København, vrøvl med ægteskabet og den slags måtte Lars en tur omkring lånekontoen for at afsætte de ting, der havde lidt værdi, og med den tanke i baghovedet, at han måtte skaffe sig et arbejde. Han forsøgte sig med arbejde på kirkegårde, det faldt ikke heldigt ud. Han havde aldrig været kløgtig med ord og glemte et bogstav, når et navn skulle hugges i en sten. Han prøvede sig af som sælger, men da vinteren 1912 tog sin begyndelse, fandt han den gamle pifænger (pinfire) på kistebunden. En gammel model med tre knæk i låsetøjjet, så lang i løbet, at den skulle køres i langvogn for at kunne skjules. Løbet blev skåret over, så den kunne dækkes under en frakke.

Skytte Lars' sidste udvej for at skaffe penge var at genoptage krybskytteriet. Hans første jagt gav to dyr. Knaldet og krudtslammet fra den gamle sortkrudtsbøsse, hvorfra ild og røg satte sig i hans ansigt, havde dog ikke forvoldt ham skade. Dyrene blev ordnet og omsat.

Nu var han fri for at komme ind og afsone børnepenge. Bare et par dyr om ugen så ville alle økonomiske problemer løses. Der skulle imidlertid nok en anden bøsse til, hvis ikke livet skulle blive for farligt. Det endte med, at han fik anskaffet sig en Winchester riffel.

I retten - frifindelse

En pige ved navn Polly fik ham til at drage til Vordingborg, hvor han indlogerede sig på Hotel Færggården - også kaldet Øjet. Gennem et stykke tid kissemissede han med Polly bag ryggen på hendes mand. Han fandt sig godt til rette i Vordingborg og for at tjene lidt ekstra ved siden af en tilværelse som sælger, blev bøssen igen fundet frem. De lokale godser blev hjemsoget om natten. På Lilliendal blev der nappet seks dyr den første aften, han var på jagt, og dagen derpå var det Rosenfeldt, der mistede fire dyr. Ved Præstø dagen derpå var det tre dyr, som han solgte i byen. Da der var gået nogle dage, fik han en tilsigelse om at møde i retten. Det var rygtedes på alle godserne, at den berygtede krybskytte havde bosat sig i Masnedsund og nu igen drev krybskytteri i stor stil. I retten blev han sigtet for at have nedlagt et dyr på Høvdingsgård. Han benægtede alt og blev frifundet med en erstatning på 2 kr i tilgift.

Skytte Lars nedlægger 60 dyr

Tiderne skiftede for den dygtige jæger, og indimellem måtte han tilbringe sin tid i de respektive arrester i Køge, Næstved, Faxe og Vordingborg. Vordingborg vendte han ofte tilbage til, og på terrænet ved Rosenfeldt, det bedste af hans jagtrevirer, skød han treogtredive dyr. I Stensby og Petersværkskovene fik han ram på fem dyr, to på Høvdingsgård, og det samme gjorde sig gældende for området ved Udby. Alt i alt nedlagde Skytte Lars omkring tres dyr. De blev solgt i København, fire stk. for 200 kr. - En del blev slagtet i baghuset til Øjet, og med en tegnebog proppet med omkring 1500 kroner kunne han trygt gå julen i møde.

Modgang - helbredet begynder at svigte

I 1924 døde hans veninde Polly fra ham og 2 børn, og da der ikke var giftermål, blev børnene taget fra ham. Da hjemmet var opløst, tog han igen til Vordingborg. Da han ikke havde været i området i lang tid, var han klar over, at der måtte være mange dyr at nedlægge. Det blev igen Rosenfeldt, der blev den store leverandør. Efter den første tur i jagtsæsonen 1924 kunne han forudse, at han inden sæsonafslutningen ville være over alle pengevanskeligheder. I foråret 1925, hvor helbredet begyndte at skrante, holdt han lav profil. Han havde indset, at skulle der være dyr det næste år, var det bedst at frede dem en smule. I august samme år flyttede Lars ind i Strandgade hos sin halvbroder, købmand Carl Olsen.

Den sidste jagt

I oktober 1927 tager han på sin sidste jagt på et gods ved Vordingborg. Han fik en råbuk, men med sit svigtende helbred havde han store vanskeligheder med at få den hjem.